

Identitatea armeană în epoca sovietică și post-sovietică

În epoca socialismului dezvoltat, în anii 1960, mașinăria sovietică de propagandă a continuat să consolideze modelul armean de percepție a imaginii "Noi" în contextul geopolitic. Lupta pentru limba națională s-a încheiat cu victorie în 1978, iar limbile naționale (armeană și georgiană) au rămas oficiale în aceste republici. Centrul a abandonat politica de rusificare "dură".

În perioada post-sovietică s-a format discursul cu privire la posibilitatea de conviețuire pașnică între armeni și turci, fapt ce a adus în discuție un aspect important al identității armene – cel al genocidului, religiei, etc. Au început manifestații în masă în cercurile naționaliste din Turcia, cu sloganuri anti-armene, cu pretenții agresive. Legea ce autoriza deschiderea școlilor cu predare în limbi străine în Armenia a amplificat, într-o anumită măsură, sentimentele anti-rusești în societate, deoarece s-a planificat mai întâi deschiderea școlilor ruse. S-a creat un nou val anti-Azerbaidjan în comunitate și o creștere a stratului naționalismului armean anti-turc.

În linii mari, din cauza unei pronunțate și cristalizate – cu mult înainte de modernizare – identități etnice, pe baza unor markeri "duri" (limbă, religie, teritoriu), în mediul armean discursul identitar nu mai are loc.

Azerbaidjanul post-sovietic: în căutarea identității naționale

Tendința conducerii sovietice de a-și consolida poziția și de a reduce în același timp influența Turciei în Azerbaidjan a creat necesitatea așa-zisei „de-turcizări” a conștiinței publice. Astfel se constituia noul etno-proiect sovieto-azer, izolat de identitatea turcă.

A început să se dezvolte intensiv limba azeră (un dialect al limbii turce), acesta devenind unul din principalele mecanisme de asimilare a minorităților etnice care locuiau în republică. Reprezentanții școlii sovietice istoriografice azere au început să transforme în "etnici azeri" toate personajele/somitățile din istorie care au trăit cândva pe teritoriul Azerbaidjanului de azi sau al Atropatenei istorice, indiferent de autoidentificarea lor – din punct de vedere religios sau lingvistic. Problema autoidentificării etnice în discursul public al Azerbaidjanului a revenit în atenție în 1990. Acum locuitorii Azerbaidjanului trebuiau să se decidă: sunt "azeri" sau "turci"?

Al doilea proiect al unei construcții etno-naționale în Azerbaidjanul contemporan – cel demarat încă din anii 1930 – este azerbaijanismul. După multe dezbateri despre lingvonim în 1995, și ca urmare a referendumului, a fost decis ca limba oficială să se numească „azerbaidjană”. Astfel, discursul în jurul unui lingvonim corespunzător s-a rezolvat aparent de la sine.

Esența "universalismului azer" constă în faptul că în cadrul acestuia este foarte dificil să se distingă ca principală o componentă etno-culturală. Astfel, se susține că niciuna din componente nu este dominantă în identitatea azeră, și prin urmare se recunoaște incompletitudinea procesului de modelare a identității etnice azere.

Spre deosebire de studiul de caz privind Armenia, la azeri nu s-au format markeri "duri" de identitate, astfel încât discursul în jurul autoidentificării în Azerbaidjan a erupt imediat după colapsul Uniunii Sovietice și nu a încetat nici astăzi.

Tamara VARDANYAN este istoric, doctorand în istorie la Universitatea de Stat din Erevan. A absolvit Facultatea de Istorie a Universitatea de Stat din Erevan, Armenia. Diplomă de traducător (engleză). Doctorat în istorie la Departamentul de Istorie a Țărilor Contigue, Universitatea de Stat din Erevan (2003). Din 2003 este asistent universitar la Universitatea de Stat din Erevan, Armenia. A publicat peste 50 de articole pe teme de identitate, relații interetnice și naționalism în Caucazul de Sud. Din 2010 este organizatoarea Școlii de Vară pentru Studii Armene, sprijinită de Ministerul Tineretului, Culturii și Sportului din Republica Armeană. Este expert în etnicitate și identitate în cadrul fondului științific și educațional "Noravank" de pe lângă Guvernul Republicii Armene. Cea mai recentă carte a ei este "The Azerbaijanis: The History of an Unfinished Ethnic Project (ethno-historical research)", publicată la Editura "Russkaya Panorama", Moscova, 2012 (în limba rusă).